

# Corylus avellana

11



# Gewone hazelaar



De Althæa Pers







AS



BLAD



BLOEIWIJZE



BIJPRODUCT



STUIFMEEL



WORTEL



ZAAD



ZOMERTAK



HOUT



SCHORS



VRUCHT



GASTEN DIERLIJK



GASTEN PLANTAARDIG



TAKDOORSNEDE



WINTERTAK



# Corylus avellana

## *Gewone hazelaar*

Is St.Jan warm, dan komen er veel hazelnoten.  
En de wiegen zullen duur zijn.

*weerspreuk voor 24 juni*

De naam hazelaar zou afgeleid kunnen zijn van haesel, dat kap of muts betekent en dat verwijst naar de vorm van de vruchthuls. De Latijnse naam *Corylus avellana* komt deels van het Griekse κόρυς dat hoofdbedekking betekent, en deels van de stad Avelino bij Napels, waar al heel vroeg een centrum was van hazelnotenteelt. In het bronzen en stenen tijdperk waren hazelnoten al in trek, gezien de grote hoeveelheden doppen die, op sommige plaatsen in hele lagen, bij paalwoningen in Zwitserland zijn gevonden.

¶ De hazelaar is inheems in Europa. Bij ons is hij vrij algemeen op de hogere gronden in het oosten, midden en zuiden van het land. Hij is vooral een boom van de wat nattere bodem. Je vindt hem veel aangeplant in parken en tuinen. Vaak ook treft men hem langs bosranden en als struweelaanplantingen aan, bijvoorbeeld rondom bebouwde kommen en langs wegen.

¶ De hazelaar vormt meestal een struik tot zo'n vier meter hoog. Een enkele keer zien we hem als een kleine boom. Het is een sterke en taaie struik, die goed tegen

vorst kan en ook gemakkelijk groeit op koude en tochtige plaatsen. Van alle Nederlandse planten bloeit de hazelaar het eerst. De mannelijke katjes komen al in de zomer tevoorschijn en die staan in de oksels van de bladeren. Ze zijn in de zomer groen, overwinteren bruin en bloeien zeer vroeg: in januari of februari. Deze gele, mannelijke katjes hangen in trossen van twee tot vijf stuks. De vrouwelijke katjes lijken sprekend op bladknoppen en onthullen hun ware aard pas als de kersrode stempels uit de top van de bloeiwijze verschijnen.

¶ Een paar maanden na de bloei beginnen de noten zich te ontwikkelen. Het schutblad van de bloem groeit met de vrucht mee en omhult later de noot. Onder aan de dop heeft de noot een witte plek, een schild. Daar neemt ze haar voedsel mee op en daar zit ze mee vast tot ze volgroeid is. Omstreeks september, wanneer de noten rijp zijn, vallen ze uit hun omhulsels. Bijzonder is dat de harde vruchtwand, waar de vogels en zoogdieren zoveel weerstand van ondervinden, door de kiemplant moeiteloos wordt gespleten.

¶ Het blad van de hazelaar is in het algemeen breed met een hartvormige voet en met van boven een spits puntje. Het is aan de randen dubbel gezaagd. Het blad zit vast aan een kort steeltje. Opmerkelijk is dat er aan één struik geen twee bladeren hetzelfde zijn.

¶ Het hout van de hazelaar is niet erg duurzaam, maar de buigzame twijgen worden veel voor vlechtwerk gebruikt. Het hout brandt goed en levert een uitstekende houtskool op, die als tekenhoutskool

dient. Ook wordt de houtskool gebruikt bij het vervaardigen van buskruit, omdat het hout harsvrij is. In oude wijnboeken staat dat schaafsel van het hout: ‘... dienstig geacht wordt, om in dikke en troebele wijnen geworpen zijnde, dezelve binnen 24 uren helder en klaar te maken ...’.

¶ Voor de bijen is de hazelaar als vroegste bloeier, met een overdaad aan stuifmeel, van grote betekenis. De noten worden als wintervoorraad verzameld door Vlaamse gaaien, eksters, eekhoorns en muizen. Bij het gesleep naar geheime opbergplaatsen worden er nogal wat vruchten verloren, waardoor ze een bijdrage leveren aan de verspreiding van de hazelaar.

¶ Voor de mens zijn hazelnoten goed bruikbare vruchten, omdat ze een van de voedzaamste producten zijn, die door inheemse planten worden geleverd. Er kan zelfs olie uit geperst worden: hazelnootolie.

¶ Wichelaars of wichelroedelopers gebruikten bij voorkeur twijgen van de hazelaar om water of metaal te zoeken. De wichelroede is meestal een gevorkte twijg, driemaal zolang als de wijsvinger. De gevorkte twijg moet aan beide kanten worden vastgehouden, met het verbindingstuk naar boven gericht. Slaat de roede naar beneden, dan bevindt zich het gezochte in de grond.

De hazelaar waarvan men een roede maakt, moet zo staan, dat zowel de ochtend- als de avondzon haar kan beschijnen. De tak moet gesneden worden bij nieuwe maan, voor zonsopgang, onder het uitspreken van de woorden: ‘Ik snij u af, lieve roede, opdat ge mij zoudt zeggen, wat ik u wilde vragen’. Vroeger was hij ook als

toverroede in gebruik. Hiermee kon men heksen verbannen, dieven en moordenaars opsporen en nog veel meer.

¶ In veel Europese landen wordt het verhaal verteld van een slangenkoning, die onder een hazelaar woont. De slang, een hazelworm, is wit en draagt een kroon op zijn hoofd. Groeide op de hazelaar een maretak, zaten er bovendien nog veel ronde gaatjes in de bladeren van de hazelaar en was deze ouder dan vijfendertig jaar, dan kon men er zeker van zijn dat de slangenkoning er woonde. Wie de slang kon grijpen en houden, bezat de wijsheid van Salomo, hij beschikte over aardse schatten, hij kende de kracht van kruiden en tenslotte waren ook nog alle natuurgeesten onderdanig aan de bezitter van de slang. Hij, die de slang in zijn macht had, was dus meester van het tijdelijke.

Vindplaats : Heempark, Delft

